

Vilniaus apygardos prokuratūra
Rinktinės g. 5, Vilnius

Pareiškėjas:

Grant Arthur Gochin

Gimimo data:

Adresas: 10 900 Winnetka ave, Chatsworth,
CA 91311, Jungtinės Amerikos Valstijos

Pareiškėjo atstovas:

Advokatas Rokas Rudzinskas

Mickevičiaus g. 14-2, Vilnius

Tel: 861488303

El.paštas: rokas@rlaw.lt

Įtariamasis nusikalstamos veikos padarymu:

BĮ Lietuvos gyventojų genocido ir rezistencijos tyrimo centras

Registracijos numeris:

Adresas: Didžioji g. 17/1, Vilnius

Įtariamasis nusikalstamos veikos padarymu:

Teresė Birutė Burauskaitė

PAREIŠKIMAS

DĖL IKITEISMINIO TYRIMO PRADĖJIMO PAGAL BK 170 2 str.

Vilnius, 2018 07 24

1. FAKTINĖS APLINKYBĖS

Pareiškėjas ir iniciatyvinė grupė Lietuvos istorikų ir intelektualų kreipėsi į Vilniaus miesto merą su prašymu nukabinti memorialinę lentą Jonui Noreikai - Generolui Vėtrai, esančią ant Mokslų akademijos Vrublevskio bibliotekos sienos. Prašymas buvo remiamas tuo, kad anot Plungės komendantūros sekretoriaus A.Pakalniškio prisiminimų Jonas Noreika kaip LAF Telšiai vadas 1941 m. liepos mėn. davė žodinį nurodymą sušaudyti visus Plungės žydus uždarytus ir kalintus

sinagogoje. Prašymas taip pat paremtas tuo, kad yra išlikę Jono Noreikos pasirašyti įsakymai dėl žydų įzoliavimo getuose ir jų turto nusavinimo.

Savivaldybė kreipėsi į Lietuvos gyventojų genocido ir rezistencijos centrą (toliau - Centras), kad ši instituciją pateiktų savo išvadą dėl Jono Noreikos dalyvavimo Holokausto įvykiuose.

Centras 2015 m. liepą Vilniaus miesto merui pateikė Joną Noreiką ginančią ir išteisinančią išvadą. Ši išvada paviėšinta Centro tinklalapyje. 2015 m. spalio mėn. Centras parengė dar vieną Noreiką ginančią išvadą apie Joną Noreiką kurią publikavo savo internetiniame tinklalapyje ir persiuntė Vyriausybės kancleriui, Vilniaus merui ir Vrublevskių bibliotekos direktoriui.

Dėl išvadose išdėstytų teiginių pareiškėjas kreipėsi į centrą raštu, prašydamas paaiškinti kuo remiantis centras teigia, kad **“istoriografijoje žydų izoliavimas ir masinės žudynės nėra vertinamos kaip du tapatūs dalykai”, “nėra žinių apie tai, kad J.Noreika buvo susijęs su žydų masinių žudynių organizavimu ar vykdymu”**. Centras atsakydamas pareiškėjui pateikė 6 lapų istorinių šaltinių sąrašą, daugelis, kurių buvo centro istorikų Rukšėno ir Bubnio darbai.

Pareiškėjas kreipėsi į seimo kontrolierių įstaigą, nurodydamas, kad Centras pažeidžia skaidraus administravimo ir objektyvumo principus, nurodė, kad Centras savo išvadose advokatauja Jonui Noreikai ir pateikdamas subjektyvias ir nepagrįstas nuomones iškraipo istorinius įvykius, o teisindamas Noreikos asmenybę neigia jo prisidėjimą prie Holokausto Žemaitijoje ir Šiauliuose. Taip pat nurodė, kad Noreikos veiksmai yra vertinami ne pagal taisykles nustatytas Niurnbergo tribunolo statute ir JT Genocido Konvencijoje. Seimo kontrolierius pareiškėjo prašymą pripažino pagrįstu ir įpareigojo Centrą pateikti išsamų atsakymą į pareiškėjo klausimus, taip pat informavo Seimą apie tęstinius asmenų aptarnavimo tvarkos pažeidimus.

Atsakydamas į pareiškėjo raštą Centras iš esmės neatsakė į pareiškėjo klausimus, nurodė, kad **“Centras pagal savo kompetenciją negalėjo nustatyti ar J Noreika tikrai pasirašė šį raštą (dėl Žagarės geto sudarymo) ir ar jis žinojo ar turėjo žinoti apie vykdytojo tikslą sunaikinti dalį grupės”, Centras negalėjo teigti, kad Noreika dalyvavo Holokauste, atsižvelgdamas į nekaltumo prezumpciją ir turimus duomenis”**.

Pažymėtina, kad Centro 2015 m. išvadose pateikta informacija iš esmės nesiskiria nuo tos, kuri buvo pateikta Vyriausiam policijos komisariatui 2014-03-27 raštu¹. Nors Centras spalio mėn. išvadoje nurodo, kad atliko papildomus tyrimus, tačiau visuomenei nebuvo pateikta daugiau informacijos nei Centras turėjo 2014 m. Nuo to laiko centro pozicija nesikeitė, Centro vadovė Teresė Burauskaitė aktyviai gynė Joną Noreiką, nepagrįstai atmesdama visus metamus kaltinimus.

2018 m. pareiškėjas inicijavo nepriklausomą archyvinių dokumentų tyrimą, Lietuvos centriniame ir Ypatingame archyvuose. Tyrimą atliko nacių nusikaltimų tyrinėtojai Evaldas Balčiūnas ir Andrius Kulikauskas. Tyrimo metu atrasti dokumentai ir istorikų sąsajos su jau žinomais ir publikuotais

¹ <https://dg.lapas.info/irasas/kokia-informacija-apie-holokausto-dalyviu-sarasa-oficialiai-yra-pateikes-genocido-tyrimo-centras/>

dokumentais (įskaitant Lietuvos nacionalistų partijos sekretoriaus Z.Blyno 2010 m. išspausdintą išsamų įvykių dienoraštį) liudija, kad Centras nuo 2015 m. aktyviai dezinformavo ir klaidino visuomenę bei valdžios žmones dėl Jono Noreikos sąsajų su Holokaustu Žemaitijoje ir Šiauliuose. Atrasti dokumentai liudija, kad Jonas Noreika vadovavo LAF Telšiai - organizuotai grupei, kuri 1941 m. vasarą buvo aukščiausia valdžia Žemaitijoje. LAT Telšiai nariai užėmė svarbiausias vietas teisėsaugos ir civilinėse įstaigose, taip pat organizavo ir vadovavo savarankiškiems savisaugos padaliniais (Tautinio Darbo Apsauga, TDA, LAF, "baltaraiščiai") kurie vykdė Plungės ir Telšių žydų žudynes. Dokumentai patvirtina, kad LAF Telšiai vadavietė buvo įsikūrusi tame pačiame pastate kaip ir Lietuvos komendantūra, kad LAF Telšiai vadas išduodavo ir tvirtindavo leidimus ginklams (LAF ir TDA nariams), rengė karo lauko teismus, nagrinėjo malonės prašymus ir vykdė egzekucijas. LAF Telšiai leido oficialų laikraštį Žemaičių žemė, kuriame yra atvirai skelbiami antisemitiniai pareiškimai ir skatinamas susidorojimas su žydais. Spauda, leidžiančioji ir vykdančioji valdžia buvo sukoncentruota vienos organizuotos žmonių grupės LAF Telšiai rankose. Šiai grupei vadovavo Jonas Noreika. 1941 m. vasaros dokumentai ir spauda apie vokiečius Žemaitijoje nekaltina, tik Z.Blynas užsimena apie keletą nuo fronto užsilikusių vokiečių kurie dalyvavo egzekucijose ir save įvardino kaip sadizmo turistai.

Šių aplinkybių visumoje manau, kad Centras sąmoningai ir tyčia atliko Holokausto neigimo veiksmus atitinkančius BK 170 (2) str. nusikaltimo sudėtį. Tokią nuomonę pagrindžia pridedama istorinė išvada, archyviniai dokumentai ir žemiau pateikti argumentai.

2. GENOCIDO CENTRO PAVIEŠINTA INFORMACIJA

Genocido tyrimų centro pažymyje nustatyta (pridedama), kad iki nacių okupacijos 1941 m. birželį, Jonas Noreika tarnavo Lietuvos kariuomenės teisme, turėjo kapitono laipsnį. 1941-08-03 J. Noreika paskiriamas Šiaulių apskrities viršininku.

2015 m. spalio mėnesio išvadoje Genocido tyrimo centras nurodo, kad **“žinios apie J. Noreikos veiklą po sukilimo, t. y. 1941 m. birželio pabaigoje ir liepos mėnesį gan fragmentiškos, <tačiau> apibendrinant galima teigti, kad 1941 m. liepos mėn. kpt. Joną Noreiką siejo tarnybiniai ryšiai su dvejomis įstaigomis – Telšių LAF organizacija ir Plungės komendantūra**“.

Nurodė, kad yra išlikęs 1941-08-22 J. Noreikos pasirašytas įsakymas (pridedama) adresuotas Šiaulių apskrities viršaičiams ir miestų burmistrams, skelbiantis, kad nuo rugpjūčio 25 iki 29 Šiaulių apskrities žydai turi būti perkelti į Žagarės getą, o jų palikto turto aprašai pristatyti apskrities viršininkui.

Istoriškai Šiaulių apskrityje veikė 3 getai. Du iš jų įkurti Šiaulių mieste, 1941-07-23 Šiaulių apskrities viršininko įsakymu, į juos buvo perkelti Šiaulių mieste ir apskrityje gyvenę žydų tautybės asmenys.

Trečiasis buvo Žagarės getas. Suformuotas prisipildžius Šiaulių getams. Į jį žmonės buvo perkelti, Šiaulių apskrities viršininko Jono Noreikos 1941 m. rugpjūčio 22 d. įsakymu. Pažymėtina, kad Žagarės getas nebuvo reformuotas į koncentracijos stovyklą kaip kiti Šiaulių getai.

1941 m. spalio 2 d. Žagarėje miesto parke buvo sušaudyti 2236 asmenys (633 vyrai, 1107 moterys ir 496 vaikai).

Ryšium su 1941-08-22 ir ankstesniu įsakymu dėl žydų suvarymo į getus ir turto nusavinimo, yra išlikęs 1941-09-10 J. Noreikos pasirašytas įsakymas, adresuotas Šiaulių apskrities viršaičiams ir miestų burmistrams, nurodantis, likviduoti žydų kilnojamąjį turtą tokia tvarka: “dalis turto saugoma iki atskiro nurodymo, dalį turto numatyta skirti mokykloms, valsčiams, paštams, prieglaudoms, ligoninėms ir kitoms įstaigoms; dalį turto išdalinti nuo karo nukentėjusiems asmenims ir parduoti jį iš varžytinių”. Pinigai turėjo būti pristatyti į Šiaulių apskrities valdybos kasą”. Tai reiškia, kad Šiaulių apskrities viršininko administracija 1941-07-28 ir 1941-08-22 išleidžia įsakymus dėl Šiaulių ir Žagarės getų suformavimų ir žydų turto nusavinimo, o vėliau 1941-09-10 nurodo apskrities miestų merams pinigus gautus už parduotą turtą pervesti į tos pačios įstaigos sąskaitą.

Pažymėtina, kad tik vėliau **1941-11-05 Šiaulių apskrities valdyba išleidžia nurodymą apylinkių ir miestų merams, pinigus gautus iš žydų turto pardavimo iki lapkričio 15 d. įmokėti į Gebiets kommissar sąskaitą Reich Credit Banke Šiauliuose.** Tai liudija, kad laikotarpiu 1941 rugsėjis-spalis (galima suprasti iki nacių valdžia pradėjo įstaigų kontrolę) Jono Noreikos iniciatyva ir nurodymu pinigus už parduotą žydų turtą buvo privalu įmokėti į Šiaulių apskrities administracijos kasą.

Genocido ir rezistencijos centras nurodo, kad J.Noreika dirbo civilinėje įstaigoje, tačiau ši įstaiga tarnavo neteisėtiems tikslams: organizavo žydų perkėlimą į Žagarės getą, organizavo jų turto konfiskavimą ir pardavimą. 1941-09-10 J. Noreikos įsakyme dėl konfiskuoto žydų turto administravimo, minima, kad turtas bus skiriamas įvairioms socialinės paskirties įstaigoms (mokykloms ir kt.), taip pat nuo karo nukentėjusiems žmonėms.

Centras savo išvadoje apie šias aplinkybes ir dokumentus nutyli.

Atkreiptinas dėmesys, kad J.Noreikai krenta šešėlis dėl nurodymo žudyti duoto Plungėje 1941 m. liepos 13 d., J.Noreikai dirbant nacių įsteigtoje Plungės komendantūroje t.y. iki jo paskyrimo Šiaulių apskrities viršininku.

J.Noreikos nuopelnų Lietuvai, susijusių su pasipriešinimu komunistų valdžiai , Genocido tyrimų centras taip pat nenustatė. J.Noreika karo tribunolo buvo nuteistas mirties bausme pagal Rusijos SFSR BK 58 str 1 d. (Tėvynės išdavimas). Dėl šios veikos reabilituotas 1991 m. Lietuvos Aukščiausio Teismo sprendimu. Už ką suteiktas pirmojo laipsnio apdovanojimas nežinoma, išvadoje taip pat nenurodoma.

Visos aukščiau nurodytos nusikalstamos veikos yra istorinio vertinimo dalykas, todėl manome, kad vertinant šių veikų neigimą, šiurkštų menkinimą ar pritarimą joms kaip neapykantos kalbos nusikaltimą, turėtumėme remtis visuotinai pripažįstamo fakto kriterijumi, istorine tiesa, pvz.: istoriniais dokumentais, faktinėmis aplinkybėmis, kurias galima nustatyti iš asmenų liudijimų ir dokumentų.

3. TYRIMO METU ATSKLEISTOS APLINKYBĖS IR ATRASTI DOKUMENTAI

Istorikai ištyrę 1941 m. birželio sukilimo ir vėlesnių įvykių aplinkybes, nustatė, kad Telšių LAF nebuvo pavaldūs nacių nurodymams, jie veikė savo iniciatyvą, be nacių žinios, patys apsirūpino ginklais ir “Nacionalzocialistinės” partijos nario leidimais jiems nešioti. Ši organizacija 1941 m. vasarą Žemaitijoje buvo aukščiausia valdžia.

Istorikai nustatė, kad 1941 m. antrąjį pusmetį vykęs žydų tautos naikinimas Žemaitijoje buvo skatinamas LAF leidžiamame laikraštyje “Žemaičių žemė”, LAF platinamuose atsišaukimuose, kartu su žudynėmis buvo rengiamos miesto šventės, kuriose buvo išsakomos kalbos šlovinančios lietuvių tautos darbą, nacistinę Vokietiją ir Adolfą Hitlerį. Šie įvykiai vyko Telšių LAF vado Jono Noreikos žinioje, jam vadovaujant ir aktyviai dalyvaujant.

Pažymėtina, kad Saugumo policijos ir SD vadas visai Lietuvai buvo SS štandartenfiureris Karlas Jėgeris (1941-07-02 - 1943-07-31), jis kartu buvo ir 3/A operatyvinio būrio (EK 3), A operatyvinės grupės naikinimo būrio vadas. 1941 m. gruodžio 1 d. buvo parengta detali ataskaita, kurioje Jėgeris detaliam aprašė 137 346 žmonių likvidavimą (iš kurių didžioji dauguma žydai), įvykdytą nuo 1941 m. liepos 2 d. iki lapkričio 25 d. Dokumente pateikiamos tikslios žudynių datos ir vietos, aukų skaičius ir jų suskirstymas į kategorijas (žydai, komunistai, nusikaltėliai ir kt.). Iš viso išvardinta per 100 žudynių epizodų 71 skirtingoje vietoje.

Plungės ir Telšių žudynės neminimos Lietuvos žydų išžudytojo Einsatzkommando 3 (Hamano būrys) vadovo Jėgerio ataskaitoje, nė Lietuvos paribio žydų išžudytojų Tilžės Einsatzkommando teismo liudijimuose. Iš Einsatzgruppe A vadovo Štalekerio ataskaitos galime suprasti, kad formaliai už žudynes Plungėje, Telšiuose, Mažeikiuose, Biržuose ir Šiauliuose atsakė Latvijos žydų išžudytojų, Einsatzkommando 2, vienas Šiauliuose esantis būrys, buvęs 100 km nuo Plungės.

Iš tiesų Telšių vyrų žydų žudynėse dalyvavo tikrai kokie 8 vokiečiai, tai yra, vienas skyrius. Visa tai sutampa su Štalekerio 1941 m. spalio 15 d. ataskaita, iš kurios matyt, kad vienas Einsatzkommando 2 būrys (maždaug 30 karių), atsakingas už visą Šiaulių apygardą, įstengė išžudyti 42,000 žydų, kuomet Jėgerio Einsatzkommando 3 (150 karių) Kauno apygardoje išžudė tikrai 32,000. Iš Jėgerio ataskaitos teksto galime suprasti, kad jo būrys, vadovaujamas sociopato Hamano, buvo labai skrupulingas, dirbo 5 dienas per savaitę. Ką tai gali reikšti, kad žudynės vykusios Noreikos LAF vadovaujamos apskrityse vyko be nacių žinios ar naciai paprasčiausiai nevedė dviejų apskričių žudynių ataskaitos?

Šios tyrimo metu nustatytos aplinkybės sudaro stiprų pagrindą teigti, kad Telšių apskrityje 1941 m. buvo vykdoma stambaus masto propaganda prieš žydų tautybės asmenis, žydų naikinimas buvo pateisinamas ir kurstomas viešuose LAF vadovybės pasisakymuose ir jos leidžiamoje spaudoje, argumentuojant, kad lietuvių tauta turi vienytis ir apsisvalyti nuo nepageidaujamo elemento. To pasekoje galima teigti, kad Telšių LAF ir jos vadas Jonas Noreika yra tiesiogiai atsakingi mažiausiai už 1800 Plungės (1941 m. liepos 12-13) ir 800 Telšių (1941 m. liepos 20-21) žydų nužudymą ir jų turto išgrobstymą.

Jono Noreikos vadovavimo Šiaulių apskrities administracijai laikotarpis yra labiau dokumentuotas. Susirašinėjimai, pažymėjimai ir įsakymai patvirtina, kad Jonas Noreika aktyviai prisidėjo prie žagarės geto sukūrimo ir turėjo realią valdžią spręsti žydų likimus. Dokumentai patvirtina, kad Noreika aktyviai dalyvavo priverčiamojo darbo stovyklų steigime, administravime ir užmokesčio už belaisvius surinkime. Taip pat patvirtina, kad Noreika aktyviai sprendė žydų turto nusavinimo ir paskirstymo klausimus Šiaulių apskrityje. Pinigus už realizuotą turtą surinkinėjo į Šiaulių apskrities administracijos sąskaitą. Šiuos teiginius geriausiai nusako pridedama įvykių chronologija, paremta archyvuose rastais dokumentais, LNP sekretoriaus Z Blyno dienoraščiu ir kitais istoriniais šaltiniais.

Pateikiami archyviniai dokumentai (LCVA FR 1099 a-1-b2) liudija, kad J.Noreika eidamas apskrities viršininko pareigas tvarkė žydų išnaudojimo priverstiniais darbais klausimus, organizavo jų apsaugą, rūpino ginklus ir leidimus sargybiniams, organizavo žydų paėmimą-grąžinimą į getą. Yra nustatytas dokumentuotas atvejis dėl geležinkelio tiesimo, patvirtinantis, kad Jonui Noreikai buvo teikiami privatūs užsakymai dėl žydų darbininkų parūpinimo.

Getai buvo SS žinioje, tačiau juos valdė Lietuviška administracija, SS valdė koncentracijos lagerius. Prie Šiaulių savivaldybės buvo paskirtas įgaliojantis žydų reikalams, o savivaldybė už žydų darbą gaudavo užmokestį iš užsakovų, ūkininkų ir įmonių.

Yra J.Noreikos 1941-11-05 raštas Šiaulių savivaldybei, iš kurio galima suprasti, kad savivaldybė pasigedo pinigų už Jono Noreikos organizuotą žydų darbą prie geležinkelio, Jonas Noreika savivaldybei siūlo kreiptis į vergų užsakovą - Geležinkelių valdybą (LCVA-fR-1099-a1-b2- 1504).

Yra išlikęs 1942 m. rugpjūčio 24 d. Pažymėjimas pasirašytas Šiaulių apskrities viršininko ir buhalterio, patvirtina, kad Lietuvių savisaugos dalių **Šiaulių apygardos štabo kariai tikrai yra gavę iš Šiaulių apskrities viršininko nuo 1941-09-20 iki 1941-11-01 atlyginimą sumoje 53 3350,03 Rb. (LCVA-fR-1099-a2-b2-1133)** Palyginimui yra išlikę dokumentai liudijantys, kad **Apskrities viršininko J.Noreikos oficiali alga tuo metu buvo 1000 rublių per mėnesį, policininkų 250-330 rublių.**

Tai patvirtina, kad Šiaulių apskrities administracija (Jonas Noreika) mokėjo atlyginimą už laikotarpį kai Šiaulių apskrityje buvo vykdomos žydų masinio naikinimo operacijos (Žagarės gete 1941-10-02). Istorikų teigimu Šiaulių apygardoje veikęs 14-bataljonas buvo sudarytas iš LAF Telšiai karių kuopų. Jonas Noreika buvo LAF Telšiai vadas. Lietuvos kariuomenės kaip tokios nebuvo.

Istorinio tyrimo ir jame nustatytų faktų autentiškumą patvirtina Silivia Foti - Jono Noreikos anūkė. Pridedame dokumente ji nurodo, kad **Jono Noreikos kaip Lietuvos Aktyvistų Fronto vado ir Holokausto vykdytojo vaidmens nuslėpimas yra vienas iš didžiausių praeito amžiaus sąmokslų Lietuvoje.**

4. GENOCIDO IR KARO NUSIKALTIMŲ APIBRĖŽIMAS

1946 m. gruodžio 11 d. Jungtinių Tautų Generalinė Asamblėja rezoliucijoje Nr. 96 (I) dėl genocido nusikaltimo pažymėjo, kad genocidas yra ištisu žmonių grupių teisės į egzistavimą paneigimas, kaip nužudymas yra asmenų teisės į gyvybę paneigimas; toks teisės į egzistavimą paneigimas sukrečia žmonijos sąmonę, dėl jo žmonija patiria didelius praradimus netekdama šių žmonių grupių kultūrinio ir kitokio indėlio; genocidas prieštarauja moralinei teisei, Jungtinių Tautų dvasiai ir tikslams. Šioje rezoliucijoje Jungtinių Tautų Generalinė Asamblėja taip pat patvirtino, kad genocidas yra nusikaltimas pagal tarptautinę teisę, kurį smerkia visas civilizuotas pasaulis.

Šiame kontekste pažymėtina, kad 1945 m. rugpjūčio 8 d. Niurnbergo tribunolo statute genocido nusikaltimas nebuvo apibrėžtas; kaip minėta, šiame statute pirmą kartą buvo nustatyta tarptautinė baudžiamoji atsakomybė už nusikaltimus taikai, karo nusikaltimus ir nusikaltimus žmoniškumui. Nusikaltimai taikai Niurnbergo tribunolo statute apibrėžti kaip agresyvaus karo arba karo pažeidžiant tarptautinius susitarimus planavimas, rengimasis karui, karo pradėjimas ar vedimas, taip pat dalyvavimas vykdant bendrą planą ar sąmokslą siekiant padaryti minėtas veikas; karo nusikaltimai apibrėžti kaip karo įstatymų ir papročių pažeidimai, tokie kaip žudymas, žiaurus elgesys ar deportacija vergiškiems darbams ar bet kokiam kitam tikslui civilių gyventojų okupuotoje teritorijoje ar už jos ribų, žudymas ar žiaurus elgesys su karo belaisviais ar asmenimis, esančiais jūroje, įkaitų žudymas, privačios ar viešos nuosavybės grobstymas, beprasmiskas miestų, miestelių ar kaimų griovimas ar niokojimas, nepateisinamas karine būtinybe; nusikaltimai žmoniškumui apibrėžti kaip civilių gyventojų žudymas, naikinimas, pavergimas, deportacija ir kitoks nežmoniškas elgesys karo metu ar iki jo arba persekiojimas politiniu, rasiniu ar religiniu pagrindu darant bet koki nusikaltimą, priklausantį Niurnbergo tribunolo jurisdikcijai, nesvarbu, ar pažeidžiant valstybės, kurioje jis buvo įvykdytas, nacionalinę teisę.²

Tarptautinio Baudžiamojo Teismo statuto 6 straipsnis genocidą apibrėžia kaip žmonių, priklausančių kokiam nors nacionalinei, etninei, rasinei ar religinei grupei, žudymą; tokios grupės narių sunkų kūno žalojimą ar psichines traumas; tyčinį tokių gyvenimo sąlygų tai grupei sudarymą, dėl kurių visi jos nariai ar dalis jų žūtų; priemonių, ribojančių tai grupei priklausančių žmonių gimstamumą, taikymą; prievartinį vienos grupės vaikų perdavimą kitai grupei, siekiant sunaikinti visus ar dalį tos grupės žmonių. Masinės žydų žudynės, vykusios Antrojo pasaulinio karo metu, t. y. jų genocidas, yra vadinamas holokaustu³.

Karo nusikaltimai - tai rimti tarptautinės teisės nustatyti tarptautinių ginkluotų konfliktų įstatymų ir papročių pažeidimai, jais yra laužomos kariavimo taisyklės⁴, įtvirtintos įvairiuose tarptautiniuose dokumentuose (pvz.: Hagos konvencijose, Ženevos konvencijose⁵).

² Konstitucinio teismo 2014 m. kovo 18 d. nutarimas Nr. KT11-N4/2014 DĖL LIETUVOS RESPUBLIKOS BAUDŽIAMOJO KODEKSO KAI KURIŲ NUOSTATŲ, SUSIJUSIŲ SU BAUDŽIAMĄJA ATSAKOMYBE UŽ GENOCIDĄ, ATITIKTIES LIETUVOS RESPUBLIKOS KONSTITUCIJAI, Byla Nr. 31/2011-40/2011-42/2011-46/2011-9/2012-25/2012

³ MEILUS, E. Holokaustas arba Lietuvos tragedija (1941-1944). Vilnius: Generolo Jono Žemaičio Lietuvos karo akademija, 2001, p. 7.

⁴ Tarptautinio Baudžiamojo Teismo Romos statutas. Valstybės žinios. 2003. Nr. 49–2165, 8 str.

⁵ Ženevos teisės normose pabrėžiama karo aukų (sužeistieji, ligoniai, išsigelbėję iš sudužusių laivų, karo belaisviai, civiliai, vaikai) apsauga

Karo nusikaltimai ir nusikaltimai žmoniškumui yra labai plačios sąvokos. Lietuvai ratifikavus Konvenciją dėl kelio užkirtimo genocido nusikaltimui ir baudimui už jį 220 (Genocido konvencija), Tarptautinio Baudžiamojo Teismo statutą 221, Ženevos konvencijas 222, Hagos konvencijas 223, visi nacistinės Vokietijos ir SSRS vykdyti karo nusikaltimai ir nusikaltimai žmoniškumui prieš Lietuvą ir jos gyventojus, atitinkamai ir 1990-1991 m. padaryti sunkūs ir labai sunkūs nusikaltimai, yra baudžiami ir smerkiami, patenka į nusikaltimų žmoniškumui ir karo nusikaltimų sąvokas.

2013 m. spalio 10 d. Toronte vykusiame Tarptautinio Holokausto aukų atminties aljanso plenariniame posėdyje buvo patvirtintas Holokausto neigimo apibrėžimas. Holokausto neigimu yra laikoma informacija ir propaganda, neigianti istorinę realybę ir nacių bei jų bendrininkų Antrojo pasaulinio karo metais vykdyto žydų naikinimo.

Pasisakyta, kad Holokausto neigimas įvairiomis jo formomis yra antisemitizmo išraiška. Mėginimas neigti žydų genocidą yra pastangos atleisti Nacionalsocializmą ir antisemitizmą nuo kaltės arba atsakomybės vykdant žydų tautos genocidą.

Posėdyje taip pat pažymėta, kad Holokausto iškraipymas yra susijęs su : 1) tyčinėmis pastangomis pateisinti arba sumenkinti Holokausto poveikį arba jo esminius elementus, įskaitant nacistinės Vokietijos kolaborantus ir šalininkus.

5. BK 170 (2) NUSIKALTIMO SUDĖTIS

Nusikaltimų žmoniškumui neigimas yra viena rimčiausių rasinės ir religinės diskriminacijos formų⁶. Neigimas, šiurkštus menkinimas, pritarimas ar istorinių faktų perrašymas pamina vertybes, kuriomis yra grindžiama kova su rasizmu, antisemitizmu ir kitomis netolerancijos formomis, todėl sukuria rimtą grėsmę viešajai tvarkai, tokie veiksmai yra nesuderinami su demokratija ir žmogaus teisėmis, nes pažeidžia kitų asmenų teises⁷.

Holokaustas, genocidas, kiti nusikaltimai žmoniškumui ir karo nusikaltimai yra neginčijami istoriniai faktai ir jų neigimas ar šlovinimas ar šiurkštus menkinimas yra nesuderinamas su demokratijos principais, kuriais grindžiama Europos viešoji tvarka bei EŽTK, nacių politikos pateisinimas nėra ginamas išraiškos laisvės⁸.

⁶ ŽTK sprendimai: Honsik v. Austria, No. 25062/94, decision of 18 October 1995, D.R. 83; Marais v. France, No. 31159/96, decision of 24 June 1996, D.R. 86.

⁷ Garaudy v. France (dec.), no. 65831/01, ECHR 2003-IX

⁸ *Žiūrėti* Lehideux and Isorni v. France, 23 September 1998, Reports of Judgments and Decisions 1998-VII; Glimmerveen and J. Hagenbeek v. the Netherlands, No. 8348/78 and 8406/78, decision of 11 October 1979, DR 18; Kühnen v. The Federal Republic of Germany (Admissibility Decision), no. 12194/86, decision 12 May 1988; B.H., M.W., H.P. and G.K. v. Austria, No. 12774/87, decision of 12 October 1989, DR 62; Remer v. Germany, no. 25096/94, decision of 6 September 1995, DR 82; Honsik v. Austria; Nationaldemokratische Partei Deutschlands, Bezirksverband München-Oberbayern v. Germany, no. 25992/94, decision of 29 November 1995, DR 84; Nachtmann v. Austria, no. 36773/97, decision of 9 September 1998; Witzsch v. Germany (dec.), no. 41448/98, 20 April 1999; Schimanek v. Austria (Admissibility decision), no. 32307/96, decision of 1 February 2000; Norwood v. the United Kingdom (dec.), no. 23131/03, ECHR 2004-XI.

Atkreiptinas dėmesys, kad genocido, nusikaltimų žmoniškumui ar karo nusikaltimų neigimas ar šiurkštus menkinimas negali būti laikomi kupinu neapykantos per se⁹, todėl tikslinga plačiau pasiaiškinti, ką reiškia genocido, nusikaltimų žmoniškumui ir karo nusikaltimų neigimas ir kodėl bei kada tokia kalbos forma sukuria neapykantą.

Nusiklatimo Objektas

Įstatymų leidėjas nurodo, kad 170(2) str. įtvirtintos veikos objektas – tarptautinės bendrijos saugomi gėriai (agresijos draudimas, pagrindinės žmogaus teisės ir laisvės, genocido, nusikaltimų žmoniškumui ir karo nusikaltimų draudimas), taip pat agresijos, genocido, nusikaltimų žmoniškumui ir karo nusikaltimų aukų, kitų nukentėjusių asmenų, kovotojų prieš okupaciją garbė ir orumas, taip pat viešoji tvarka 225. Pažymime, kad BK 170(2) str. yra inkorporuotas į skyrių, kuris vadinasi „Nusikaltimai ir baudžiamieji nusižengimai asmens lygiateisiškumui ir sąžinės laisvei—“. Todėl šios veikos būtinas pagrindinis objektas yra asmenų lygiateisiškumas, o įstatymo leidėjo nurodyti objektai – būtinieji papildomieji objektai.

Nusiklatimo objektyvioji pusė

BK 170(2) str. įtvirtinta nusikalstama veika gali pasireikšti tokiais alternatyviais aktyviais veiksmais: I) (A) pritarimu, (B) neigimu ar (C) šiurkščiu menkinimu Lietuvos Respublikos ar Europos Sąjungos teisės aktų arba įsiteisėjusių Lietuvos Respublikos ar tarptautinių teismų sprendimų pripažintų i) genocido ar ii) kitų nusikaltimų žmoniškumui arba iii) karo nusikaltimų,

Nusikaltimų žmoniškumui neigimas turi būti nepagrįstas jokiais istoriniais dokumentais arba, nors ir pagrįstas, tie istoriniai dokumentai yra toks pat istorijos falsifikavimas. Šių nusikaltimų istorinio vertinimo pakeitimas, nepagrindžiant to tyrimais, faktais, nesinaudoja išraiškos laivės apsauga ir yra persekiojamas baudžiamąja tvarka. Prie nusikaltimų žmogiškumui neigimo prisikiriami pritarimas Lietuvoje vykdytam holokaustui, sovietiniam genocidui, Lietuvos gyventojų žudynėms, trėmimams ir kitoms represijoms<...> taip pat jų neigimas ar menkinimas¹⁰

Pagal Lietuvių kalbos žodyną 226, pritarimu laikomas sutikimas su kuo, palaikymas, užstojimas, užtarimas; neigimas – traktuotinas kaip atmetimas, nepripažinimas; o šiurkštus menkinimas - nemandagus, stačiokiškas, užgaulus nepripažinimas svarbiu, vertingu, darymas menku, prastinimas.

Šiuo atveju požymis „šiurkštus— yra vertinamasis kriterijus, kuris turi būti įvertinamas veiką kvalifikuojančios institucijos, nustatomas atsižvelgiant į visų faktinių aplinkybių visumą.

Šioje normoje turimi omenyje teisės aktai tai – Lietuvos Respublikos įstatymas dėl Lietuvos gyventojų genocido¹¹, Lietuvos Respublikos baudžiamasis kodeksas, Pamatinis sprendimas ir kiti teisės aktai, kriminalizuojantys genocidą, karo nusikaltimus ir nusikaltimus žmoniškumui.

⁹ ALMAGOR, R.C. Holocaust Denial is a Form of Hate Speech. Amsterdam Law Forum, 2009, Vol. 2, p. 33.

¹⁰ Lietuvos Respublikos baudžiamojo kodekso papildymo 170(2) ir 284(1) straipsniais įstatymo projekto aiškinamasis raštas

¹¹ Lietuvos Respublikos įstatymas Dėl atsakomybės už Lietuvos gyventojų genocidą. Valstybės žinios. 1992, Nr. 13 - 342

Nors įstatymų leidėjas į teisės normą įtraukė tik ES ir Lietuvos teisės aktus ir neįtraukė tokių svarbių tarptautinės teisės instrumentų kaip Genocido konvencija, kuri Lietuvoje įsigaliojo 1996 m. gegužės 1 d., bei Tarptautinio Baudžiamojo Teismo statutas, kuris Lietuvoje įsigaliojo 2003 m. rugpjūčio 1 d., tačiau atsižvelgiant į tai, kad Genocido konvencija ir Tarptautinio Baudžiamojo Teismo statutas yra ratifikuoti ir tiesiogiai veikiančios Lietuvos teisinėje sistemoje, o tarptautinės sutartys, kurias ratifikavo Lietuvos Respublikos Seimas, yra sudedamoji Lietuvos teisinės sistemos dalis, jų nuostatos Lietuvos teisės šaltinių sistemoje atitinka įstatymų lygmenį¹², vadinasi, ratifikuotos ir Lietuvoje galiojančios tarptautinės sutartys šioje normoje atitinka Lietuvos Respublikos teisės aktų sąvoką.

BK 170(2) str. įtvirtintos veikos turi būti padaromos viešai.

Vienas iš būtinųjų BK 170(2) str. objektyviosios pusės bruožų yra nusikaltimo padarymo būdas. BK 170(2) str. įtvirtintos veikos turi būti padaromos grąsinančiu, užgauliu ar įžeidžiančiu būdu. Šie požymiai yra vertinamieji ir priklauso nuo įvairių aplinkybių, todėl turi būti atsižvelgiama į tai, kokias pasekmes sukėlė veika, kaip pats nukentėjusysis reagavo į veiką, kokia buvo visuomenės reakcija ir pan.

Jeigu veika nėra padaryta grąsinančiu, užgauliu ar įžeidžiančiu būdu, norint veiką kvalifikuoti pagal BK 170(2) str., veika turi sukelti atitinkamas pasekmes – dėl nusikalstamos veikos turi būti sutrikdyta viešoji tvarka. Pagrįstai kyla klausimas, kaip turi būti nustatomas viešosios tvarkos sutrikdymas?

Jeigu viešosios tvarkos sutrikdymas turėtų būti aiškinamas pagal BK 284 str., manome, kad BK 284 str. numatyti požymiai dubliuojasi su aukščiau aptartu veikos padarymo būdu, todėl vienaip ar kitaip, jei yra sukeliama tam tikros pasekmės – sutrikdoma viešoji tvarka – tai ir vadinasi, nusikalstama veika buvo atlikta tam tikru būdu – grąsinančiai, užgauliai ar įžeidžiančiai.

Pažymėtina, kad Pamatinio sprendimo 1 str. 2 d. įtvirtina, kad valstybės narės gali pasirinkti vieną iš šių kriminalizavimo būdų – kriminalizuoti veikas, kai jos gali trikdyti viešąją tvarką, arba už tas veikas, kurios yra grąsinančios, užgaulios arba įžeidžiančios. Lietuva į BK perkėlė abi alternatyvias sąlygas.

Nusikaltimo Subjektas

Nusikaltimo subjektas yra fizinis arba juridinis asmuo. Nagrinėjamu atveju nusikaltimo subjektas yra Biudžetinė Įstaiga Lietuvos gyventojų genocido ir rezistencijos tyrimų centras arba jos vadovė Teresė Birutė Burauskaitė, kadangi nusikalstamos veikos epizodai yra fiksuojami šio asmens pasirašytuose raštuose, einant centro generalinio direktoriaus pareigas. Medžiaga neigianti ir menkinanti Holokausto dalyvių vaidmenį yra publikuota centro tinklapyje. Tai reiškia, kad

¹² Lietuvos Respublikos Konstitucinio Teismo 1995 m. sausio 24 d. išvada byloje Dėl Europos žmogaus teisių ir pagrindinių laisvių apsaugos konvencijos. Valstybės žinios. 1995, Nr. 9-199; Lietuvos Respublikos Konstitucinio Teismo 1995 m. spalio 17 d. nutarimas byloje Dėl įstatymo „Dėl Lietuvos Respublikos tarptautinių sutarčių—“. Valstybės žinios. 1995, Nr. 86-1949; Lietuvos Respublikos Konstitucinio Teismo 1997 m. gruodžio 18 d. nutarimas byloje Dėl Valstybinio socialinio draudimo fondo biudžeto. Valstybės žinios. 1997, Nr. 117-3032; Lietuvos Respublikos Konstitucinio Teismo 2002 m. balandžio 25 d. sprendimas byloje Dėl atsisakymo nagrinėti dalį prašymo. Valstybės žinios. 2002, Nr. 44-1679.

nusikalstami pasisakymai buvo atlikti su Teresės Birutės Burauskaitės, veikiant Lietuvos valstybės vardu, kadangi yra patvirtinti jos parašu. Veikimas generalinės direktorės asmenyje suponuoja siekimą viešumoje paneigti ir sumenkinti Holokausto dalyvių vaidmenį ir įsitraukimą. Kadangi pasisakymai buvo išsakyti istorinius tyrimus atliekančios įstaigos vadovo tai suponuoja asmens žinojimą apie tai, kad ji sako netiesą ir, kad egzistuoja archyviniai dokumentai liudijantys aktyvų J.Noreikos įsitraukimą į Holokaustą žemaitijoje. Šie dokumentai neprieštarauja liudininkų prisiminimams, kuriuos Teresė Birutė Burauskaitė savo publikuotose išvadose atmetė kaip nepatikimus. Tokio mąsto neigimas suponuoja išvadą, kad asmuo suvokė neigiamas savo veiksmų pasekmes ir jų siekė.

Nusikaltimo Subjektyvioji pusė

Pabrėžiame, kad ne bet kokie pasisakymai, priešingi istoriškai, teismų sprendimais pripažintiems faktams, gali būti pripažįstami nusikalstamais, pvz.: jei asmuo nieko nežino apie aukščiau minėtus nusikaltimus, t.y. tiesiog turi išsilavinimo spragų, tai asmens pareiškimai, kad, pvz.: holokausto nebuvo, negalėtų būti laikomi neapykantos kalbos forma, nes asmuo negali būti baudžiamas už nežinojimą¹³. Siekiant atriboti, kurie pareiškimai bus nusikalstami, o kurie - ne, visada turės būti atidžiai ištiriamas pareiškimo turinys ir galimai neapykantą išreiškusio asmens tikslai.

Pagal Konvencijos dėl elektroninių nusikaltimų Papildomą protokolą dėl rasistinio ir ksenofobinio pobūdžio veikų, padarytų naudojantis kompiuterinėmis sistemomis, kriminalizavimo, nusikaltimų žmoniškumui neigimo motyvacija paprastai pristatoma kaip mokslinių tyrimų išvados, nors realiai šia veika yra siekiama paremti ar skatinti politinę motyvaciją, kuri padėtų atgimti neigiamiems nusikaltimams. Be to, toks elgesys taip pat yra įkvėptas ar netgi sužadintas ir padrąsintas rasistinių ir ksenofobinių grupuočių veiksmų, įskaitant ir veiksmus kompiuterinėse sistemose. Tokių idėjų išreiškimas įžeidžia asmenis, kurie buvo tokių nusikaltimų aukos, ar aukų artimuosius. Be to, tai gresia žmonių visuomenės orumui¹⁴.

Klaidingai nušviesdami visuomenei propagandą kaip istorijos revizionizmą¹⁵, nusikaltimų neigėjai siekia sleisti ekstremistines idėjas siūlydami nepagrįstus argumentus prieš gerai žinomus istorinius nusikaltimų faktus, pvz.: Holokausto neigėjų įsitikinimu, žydai sufalsifikavo ir perdėtai išpūtė holokausto įvykius. Šiomis nusikalstamomis veikomis yra sąmoningai skatinamas priešiškus prieš socialinę žmonių grupę¹⁶. Manytina, kad vidinis tokių nusikalstamų veikų tikslas yra nutiesti kelią pakartotinoms tokio pobūdžio veikoms¹⁷, nes neapykantos kupinos žinutės sumažina visuomenės jautrumą labai svarbioms problemoms. Jos sukuria jausmą, kad neapykanta ir kitų įžeidinėjimas yra leidžiamas ir priimtinas¹⁸.

6. NUSIKALSTAMOS VEIKOS EPIZODAI

¹³ ALMAGOR, R.C. Holocaust Denial is a Form of Hate Speech. Amsterdam Law Forum, 2009, Vol. 2, p. 34

¹⁴ Additional Protocol to the Convention on cybercrime, Explanatory report, para 39

¹⁵ STARR, S. Understanding Hate Speech. In: MÖLLER, Ch.; ir AMOUROUX, A. The Media Freedom Internet Cookbook. Vienna: Organization for Security and Co-operation in Europe (OSCE), Office of the Representative on Freedom of the Media, 2004, p. 14.

¹⁶ ALMAGOR, R.C. Holocaust Denial is a Form of Hate Speech. Amsterdam Law Forum, 2009, Vol. 2, p. 35

¹⁷ ALMAGOR, R.C. Holocaust Denial is a Form of Hate Speech. Amsterdam Law Forum, 2009, Vol. 2, p. 36

¹⁸ ibid p. 36

Išvados dėl Jono Noreikos veiklos taip pat komunikatuose valdžios ir savivaldos įstaigoms bei politikams genocido centras dažnai ir pakartotinai akcentuoja savo tyrimų ir viešinamos medžiagos išsamumą, tuo sukuriant patikimumo ir pilnumo įspūdį. Nurodo, kad:

“Centro istorikai visapusiškai ištyrė Jono Noreikos veiklą vokiečių ir sovietų okupacijos laikotarpiu “ (2015 spalio pažyma);

“Centro istorikų atlikti pakartotiniai išsamūs tyrimai nepatvirtino <...> Antano Pakalniškio prisiminimuose pateiktų teiginių esą, J.Noreika yra buvęs žydų naikinimo operacijos dalyvis.“ (2015 spalio pažyma)

“Centro istorikai remdamiesi galimai visų šiuo metu prieinamų archyvinių dokumentų analize nustatė, kad minėtų įvykių aplinkybės paneigia A.Pakalniškio prisiminimuose pateiktus teiginius.” (2015 spalio pažyma).

“LGGRTC tirdamas Jono Noreikos veiklą rėmėsi visais jam pasiekiamais informacijos šaltiniais” (2018-02-26 atsakymas Seimo kontrolieriui ir pareiškėjui)

Centras savo publikacijose nurodo, kad **“nėra žinių apie tai, kad J.Noreika buvo susijęs su žydų masinių žudynių organizavimu ar vykdymu”**, tačiau 2017 spalio 24 d. rašte adresuotame pareiškėjui nurodo, kad praėjus 16 metų nuo įstaigos įkūrimo centras **“Lietuvos Nacionalistų Partijos veiklos netyrė,”** ir mano, kad **“tai bus naudinga padaryti ateityje”**.

Pasisakydama dėl J.Noreikos talkininkavimo nacių režimui, Teresė Birutė Burauskaitė išvadoje nurodo, kad **“istoriografijoje žydų izoliavimas ir masinės žudynės nėra vertinamos kaip du tapatūs dalykai”, “žydų suvarymas į getus <...> teikė naciams galimybę pereiti prie žydų žudymo, t.y. juos sunaikinti kaip nepageidaujamą rasę”, tačiau nėra žinių apie tai, kad J.Noreika buvo susijęs su žydų masinių žudynių organizavimu ar vykdymu”.** (2015 liepos pažyma)

Toks oficialiose ir viešose centro pažymose pateikiamas istorinių įvykių aiškinimas iškreipia objektyvią tiesą ir parodo nesugebėjimą susitaikyti su Holokausto įvykiais. **Nėra suprantama, kuriuo laiko momentu Lietuvos “istoriografijoje” talkininkavimas vykdant genocidą pradėtas vertinti atsietai nuo šio nusikaltimo žmonijai? Getų formavimo ir žydų turto nusavinimo negalima vertinti atsietai nuo masinių žudynių - tai nusikaltimo vadinamo genocidas dalis.** Nors vaidmenys gal ir ne tie patys, bet veiksmai nukreipti į vieną tikslą. (2015 liepos pažyma)

Nepaisant nustatytų aplinkybių, kad Noreika siejamas su organizacijomis žinomai vykdžiusiomis žydų tautos naikinimą Šiaulių apskrityje (1941 rugpjūčio - 1943 sausio mėn.), Genocido tyrimų centras, išvadoje konstatuoja, kad **“Reikia pastebėti, kad jis tokių funkcijų negalėjo atlikti, nes vokiečių okupacinė valdžia žydų naikinimo operacijoms organizuoti, vykdyti, naudojo ne lietuvių civilinės valdžios, o policinių struktūrų pareigūnus, pagalbinę policiją, savisaugos**

batalioną. J.Noreika savo ruožtu buvo ne policinės struktūros, o civilinės įstaigos darbuotojas ir jos vadovas”. (2015 liepos pažyma)

Ištirtuose archyvuiniuose dokumentuose ir istorikų darbuose nerasta jokių žinių, net užuominų, kad J. Noreika būtų buvęs Šiaulių apskrityje vykusią masinių žydų naikinimo operacijų dalyvis. (2015 spalio pažyma)

Trečioji aplinkybė - kpt. Jonas Noreika pats savo asmeninė iniciatyva negalėjo įsakyti sušaudyti Plungės žydų net ir tuo atveju, net ir tuo atveju jei jis ir būtų buvęs šių žudynių dalyvis. Istoriniai tyrimai rodo, kad masinės visų žydų - vyrų moterų ir vaikų - naikinimo operacijas lietuvių policinių struktūrų darbuotojai, pagalbinės policijos nariai atliko ne savo pačių inicijuotas tarnybines užduotis, o vykdydami vokiečių saugumo policijos ir SD įstaigos pareigūnų, kitų okupacinių įstaigų nurodymus. (2015 liepos pažyma)

Taip pat yra žinių, kad J. Noreika 1941 m. liepos mėn. gyveno Telšiuose. Čia jis vadovavo Telšių aps. LAF organizacijai ir aktyviai dalyvavo visuomeninėje veikloje. Vadovaudamas vietos aktyvistų štabui, jis prisidėjo prie teisinio persekiojimo asmenų, kurie 1940–1941 m. bendradarbiavo su sovietų okupaciniu režimu. 1941 m. liepos 30 d. komisija Telšiuose, į kurios sudėtį įėjo aktyvistų vadas kpt. Noreika, Telšių apskrities viršininkas Ramanauskas, Telšių apygardos saugumo policijos viršininkas Čipkus, kiti asmenys, priėmė nutarimą skirti Jurgiui Endriuškai tris mėnesius įkalinimo darbo stovykloje (V. Ašmenskas, Generolas Vėtra, Vilnius, 1997, p. 24; Masinės žudynės Lietuvoje 1941–1944 m., Vilnius, 1973, d. 2, p. 286). (2015 spalio pažyma)

Apibendrinant galima teigti, kad 1941 m. liepos mėn. kpt. Joną Noreiką siejo tarnybiniai ryšiai su dvejomis įstaigomis – Telšių LAF organizacija ir Plungės komendantūra. (2015 spalio pažyma)

Remiantis jų liudijimais (ypač kunigo Povilo Pukio) darytina išvada, kad J. Noreika apskritai net nėra buvęs Plungės miesto komendantu. (2015 spalio pažyma)

Antroji aplinkybė - po karo suimtų ir teistų buvusių Plungės pagalbinės policijos būrio narių ir kitų asmenų bylose, kpt. Jonas Noreika neminimas kaip masinių žudynių ties Kaušėnų kaimu dalyvis ar organizatorius, turintis teisę įsakinėti. Tardymo metu suimtieji nurodė, kad žudynių organizatoriai buvo vokiečiai <...>. (2015 liepos pažyma)

Čia minėtose bylose J. Noreika nefigūruoja kaip masinių žudynių ties Kaušėnų kaimu organizatorius ar dalyvis. **Kaltinamieji ir liudininkai per apklausas liudijo, kad žudynių organizatoriai buvo vokiečiai**, o žydų konvojavimui ir sušaudymui ties Kaušėnais vadovavo Povilas Alimas ir jo pagalbininkas Pabrėža (LYA, f. K-1, ap. 58, b. 6964/3, l. 18, 18 a.p., 24 a.p., 76 a.p., b. 15668/3, t. 1, 29, 56, 56 a.p.).

Išdėstyti tyrimo rezultatai leidžia teigti, kad 1941 m. liepos mėn. nacių okupacinei valdžiai nepavyko įtraukti J. Noreikos į Telšių aps. Plungės vls. vykusią žydų naikinimo operaciją.

Apibendrinant galima teigti, kad vokiečių okupacijos laikotarpiu Jonas Noreika nėra dalyvavęs žydų masinėse naikinimo operacijose Telšių ir Šiaulių apskrityse. Tačiau okupacinei nacių valdžiai

ji, kaip ir kitus lietuvių civilinės administracijos pareigūnus, pavyko įtraukti į su žydų izoliavimu susijusių reikalų tvarkymą. (2015 spalio pažyma)

Nėra suprantama, kodėl centro vadovė Teresė Birutė Burauskaitė ignoruodama įrodymus, **be papildomų paaiškinimų konstatuoja, kad J.Noreika 1941 m. liepos mėn. negalėjo duoti įsakymo žudyti LAF partizanas/pagalbinės policijos būriams**, kuriems jisai priklausė. Juk pats centras pripažįsta, kad Jonas Noreika buvo LAF Telšių apskrities vadas. Pažymėtina, kad yra išlikęs 1941 - 07 - 25 Noreikos kaip LAF vado ir Telšių apskrities viršininko Ramanausko įsakymas skirtas policijos nuovadų viršininkams ir aktyvistų štabams, kuriuo yra draudžiama savo iniciatyva daryti mirties nuosprendžius vietoje. **Aplinkybė, kad Noreika savo vyrams galėjo įsakyti nežudyti suponuoja išvadą, kad jis taip pat galėjo įsakyti žudyti, nebūtinai raštu. Minėtas įsakymas buvo priimtas ne Noreikos, o Ramanausko iniciatyva, įsikišus Šiaulių prokurorui - advokatui Krygeriui, liudijusiam Telšių apskrityje vykusius žiaurumus.**

Pažymėtina, kad centro vadovė Teresė Birutė Burauskaitė savo išvadose visiškai ignoruoja ir nemini aplinkybės, kad LAF Telšiai 1941 m. savarankiškai turėjo leidimus ginklams !, leido savo necenzūrojamą laikraštį Žemaičių žemė, kuriame atvirai skatino atsikratyti žydų ir spausdino antisemitinio turinio straipsnius. Visos šios aplinkybės yra detalios aprašytos pridedame užklausime “dėl Noreikos išvados pakeitimo”, taip pat dokumentuotos archyviniais įrodymais. Centras nurodo, kad lietuviai buvo griežtai naciams subordinuotoje padėtyje ir patys nesiėmė iniciatyvos žydams naikinti, tačiau įrodymai liudija priešingai.

Savo išvadose Genocido centro vadovė, Teresė Birutė Burauskaitė Apskrities viršininko Jono Noreikos įsakymus dėl turto nusavinimo ir Žagarės geto suformavimo **vadina “raštais”, tuo sušvelnindama įsakmų dokumentų turinį**, tuo pačiu J.Noreikos vaidmenį vykdant žydų izoliavimo ir turto administravimo klausimus.

Genocido tyrimo centras išvadoje nurodo, kad nuo pat 1941 m. birželio mėn. J. Noreika įsitraukė į aktyvią antinacistinę veiklą. **Tai patvirtinančių argumentų ir įrodymų išvadoje nėra pateikta.**

Centro vadovė 2015-2018 m. aktyviai neigė J.Noreikos nusikalstamą vaidmenį. Centro leidžiamame žurnale 2016 m. taip pat pasirodė centro istoriko Alfredo Rukšėno 26 lapų straipsnis, vaizduojantis Noreiką kaip globojusį žydus, nieko nežinojusį ir neturėjusį jokių genocidinių ketinimų. A.Rukšėnas akcentuoja tik Noreikos veiksmus dėl turto nusavinimo, sukurdamas jiems apibūžinti naujadarą - “ekonominis genocidas”, tuo sušvelnindamas Noreikos nusikaltimus. Manau, kad Istorinio tyrimo dokumentų šviesoje, “ekonominis genocidas” turėtų būti suprantamas kaip etninės grupės naikinimas dėl ekonominių išskaičiavimų.

Tokie Centro vadovės ir istorikų veiksmai atitinka Holokausto neigimo apibrėžimą, kuris yra daromas Lietuvos Respublikos vardu, propagandą skleidžiant valstybės lėšomis. Atsižvelgiant į išdėstytą prašome pradėti ikiteisminį tyrimą Teresės Birutės Burauskaitės atžvilgiu dėl nusikaltimo numatyto BK 170(2) str. padarymo.

Visais proceso klausimais, maloniai prašome kreiptis į pareiškėjo advokatą Roką Rudzinską el. paštu rokas@rlaw.lt ar telefonu 861488303. Korespondenciją skirtą pareiškėjui prašome siųsti adresu: Advokatų kontora Rudzinskas ir partneriai, A. Mickevičiaus g. 14-2, Vilnius.

Pagarbiai,

Advokatas Rokas Rudzinskas

PRIDEDAMA:

1. Advokato orderis
2. 2015 m. raštas savivaldybei dėl Jono Noreikos memorialinės lentos nukabinimo
3. 2015 m. liepos mėn Centro pažyma dėl Jono Noreikos
4. 2015 m. spalio mėn Centro pažyma dėl Jono Noreikos veiklos antrojo pasaulinio karo metais
5. 2017 m. Centro atsakymas dėl Holokausto interpretavimo
6. 2017 m. Seimo kontrolieriaus nurodymas
7. 2018 m. Centro atsakymas dėl Holokausto interpretavimo
8. Genocido ir Rezistencijos centro 2017-10-24 raštas dėl Lietuvos Nacionalistų Partijos veiklos
9. 1941 -1942 m. LAF - LNP ir Noreikos veiksmų laiko juosta
10. Užklausa dėl Jono Noreikos veiklos.
11. Užklauskos priedai:
 - (1) LCVA-fR-1099-a-1-b2- 1520-byla Vidugiriui ir Chaleckui
 - (2) LCVA-fR-1099-a.1- b.2- 1137-Tryskiai
 - (3) LCVA-fR-1099-a1-b2- 1338-Slucka1
 - (4) LCVA-fR-1099-a1-b2- 1440-Slucka2
 - (5) LCVA-fR-1099-a1-b2- 1464-Noreikos kalejimas
 - (6) LCVA-fR-1099-a1-b2- 1465-Noreikos kalejimas2
 - (7) LCVA-fR-1099-a1-b2- 1466-Noreikos kalejimas3
 - (8) LCVA-fR-1099-a1-b2- 1468-Noreikos kalejimas5
 - (9) LCVA-fR-1099-a1-b2- 1468-Noreikos kalejimas5
 - (10) LCVA-fR-1099-a1-b2- 1504-Slucka3
 - (11) LCVA-fR-1099-a1-b2-1-380-dantutechnikas
 - (12) LCVA-fR-1099-a1-b2-1294-į Šiaulių getą
 - (13) LCVA-fR-1099-a1-b2-1418-Juodeikino verslas

- (14) LCVA-fR-1099-a2-b2-1133-Algos žydšaudžiams
- (15) LCVA-fR-1099-ap1-b1-1 239-Noreikos 41 09 10 isakymas dėl likusio žydų turto panaudojimo
- (16) Žemaičių Žeme 1941 Nr.5 ištraukos
- (17) Jonui Noreikai būdingos Mintys
- (18) Jono Noreikos LAF Telšiai tinklas
- (19) LCVA-f1075-a2-b5-154A-Zydu Padėties Nuostatai
- (20) LCVA-f1075-a2-b6-135-Noreikos Isakymas LAF Telsiai-1941 07 25
- (21) LCVA-f1075-a2-b19-13R-Teisė Nešioti Ginkla
- (22) LCVA-fR1099-a1-b32-1183-Karo Belaisviai
- (23) LCVA-fR1099-a1-b32-1185-Karo Belaisviai Juodrastis
- (24) LCVA-fR1099-a1-b38-122-Parama Studentams
- (25) LCVA-fR1441-a2-b10-Vladas Bauža - Mirties Bausmė
- (26) Ištrauka iš Mato Krygerio knygos - Apie Noreika
- (27) Vaižganto ir Sinagogos gatvės Plungeė
- (28) Žemaičių Žeme 1941 Nr.5
- (29) Jono Noreikos anūkės Silvia Foti patvirtinimas.